

Фрагмент от „чаша с птици“ от Драма-Кайряка

Ивайло Караджинев

Прави впечатление (...), че ранната, архаичната рисувана керамика липсва във вътрешността на Древна Тракия. Някои находки обаче (...) ни дават надежда, че наистина недостатъчните и неравномерни археологически проучвания са причина за оскъдното количество вносна архаична керамика във вътрешността на Тракия.

(Лазаров 1990, 30)

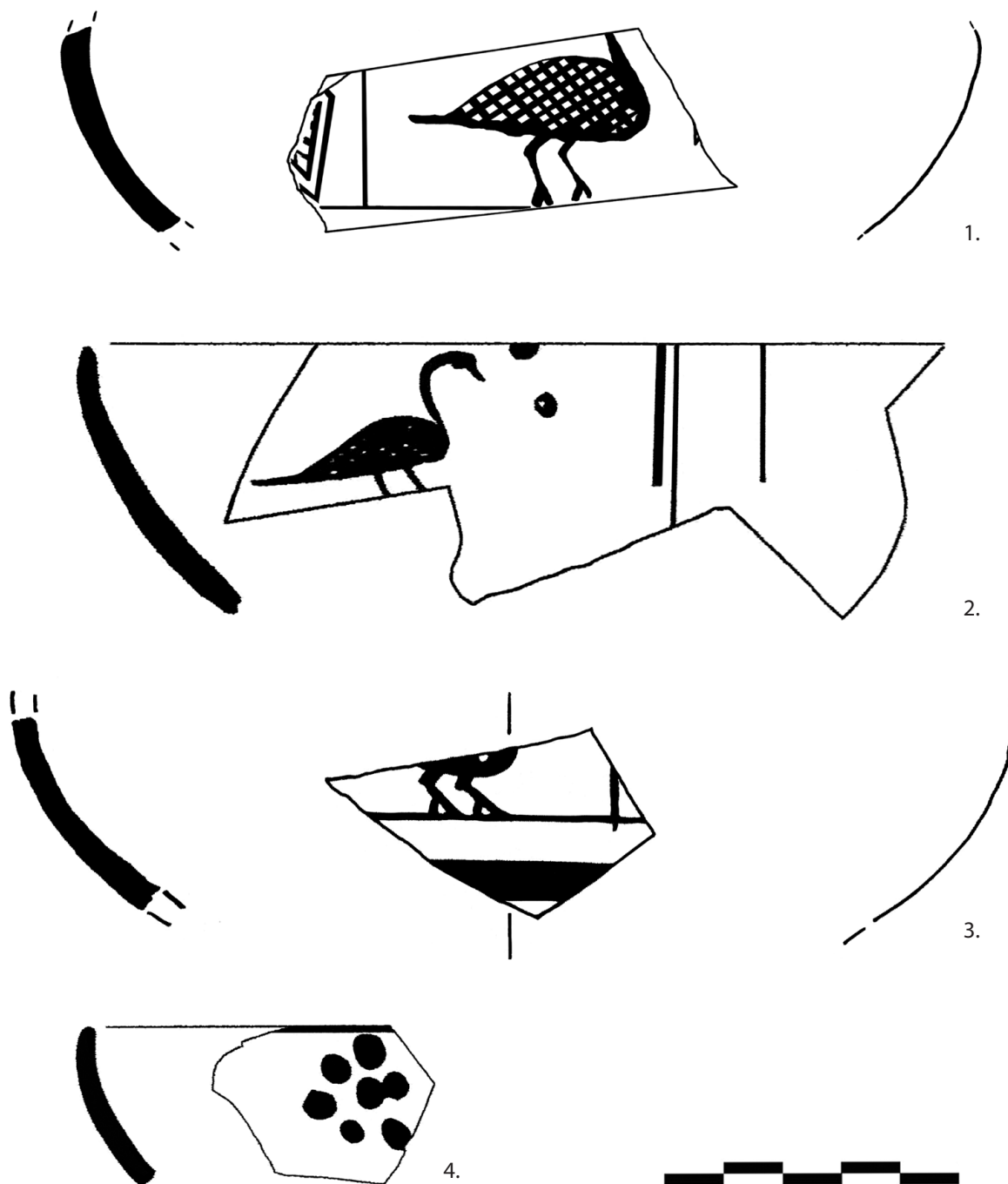
Откритите през последното десетилетие съдове от архаичната епоха, макар и представени от единични примери, потвърждават изказаното от М. Лазаров предположение и допълват инвентара от импортни егейски стоки във вътрешността на Юго-източна Тракия. Предмет на конкретното изследване е фрагмент от източногръцка „чаша с птици“, намерен в Драма-Кайряка, с. Драма, Ямболска област, който поставя въпроса за контактите с Егея в последната трета на VII в. пр. Хр.¹

Фрагментът е открит в хумусната пръст в профила на кв. Q9/Q10 (сондаж TG 2/6), ситуиран в северозападните склонове на възвишението Кайряка² (cf. Echt 2002, 200, Abb. 1). Той е част от тялото на тънкостенен съд, изработен на бързо грънчарско колело. Вътрешната повърхност е покрита със сив фирнис, а външната – с бежова ангоба. Ломът е светлорозов, равномерно оцветен, без примеси. Върху фрагмента личи обърната надясно птица със заштриховано тяло, изработена с тъмнокяфява боя, на места нанесена с по-разреден цвят (обр. 1.1; обр. 2.1). Изображението е разположено върху светлокафява хоризонтална линия, а отляво е фланкирано от вертикална в същия цвят, следвана от заштрихован ромб в тъмнокяфяв цвят подобен на птицата (обр. 1.1; обр. 2.1). Вдясно от нея е запазена малка част от неидентифицируем запълващ орнамент (обр. 1.1; обр. 2.1).

Технологичните и стилови характеристики и най-вече орнитоморфното изображение причисляват съда към групата на източногръцките „чаши с птици“ (*bird bowls*, *Vogelschalen*) (Kerschner 1995). „Чашите с птици“ се произвеждат в работилници (*Bird bowls workshops*), локализирани в континенталната част на Северна Йония (вероятно в Теос или Клазомене), от втората четвърт на VII до първите десетилетия на VI в. пр. Хр. (Akurgal, Kerschner et al. 2002, 63-71). Цялостното покриване на вътрешната страна

1 Благодаря на Илия Илиев (Исторически музей – Ямбол) за възможността да публикувам находката.

2 Във функционално отношение обектът, който съществува от края на II – I хил. пр. Хр., се разглежда като култово място. Основните регистрирани структури се състоят от каменно ограждане, във и извън което са вкопани значителен брой ями и единични гробове (Лихардус, Фол et al. 2001a, 119; 135 сл.; Echt 2002).

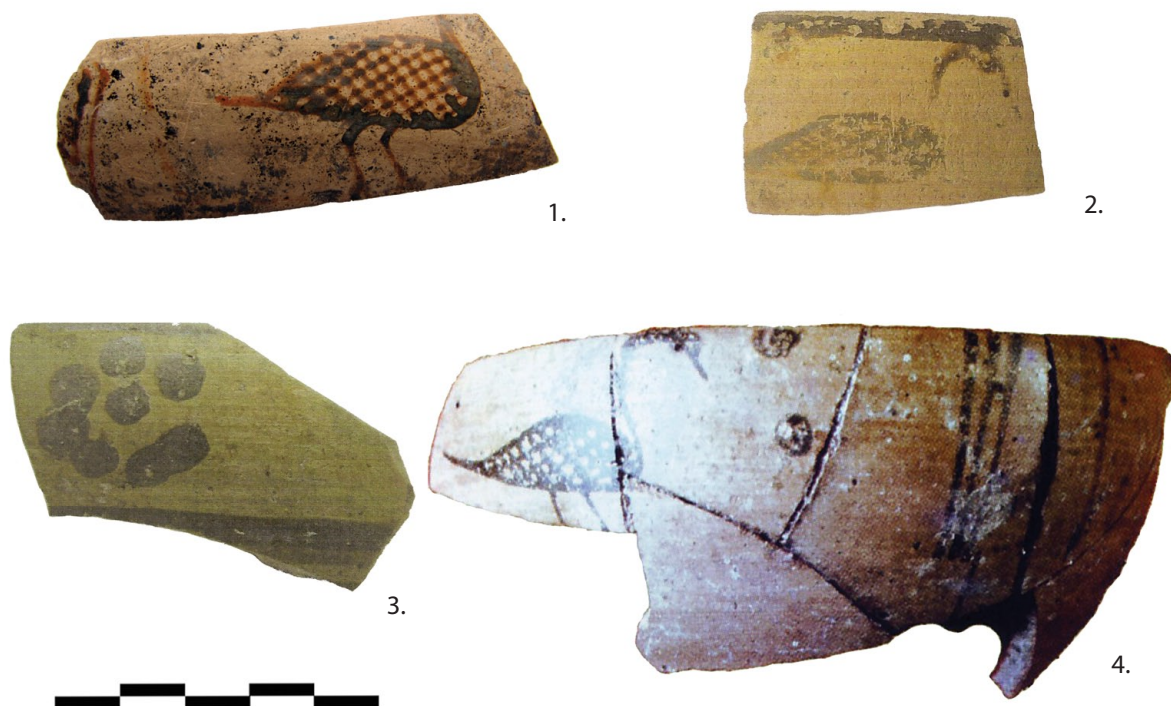

Обр. 1. Фрагменти от йонийски „чаши с птици“ и „чаши с розети“ от вътрешността на Тракия. 1 – Драма-Кайряка; 2 – Дебелт (по Tzochev 2011, 83, fig. 8, 3); 3 – Копривлен (по Божкова 2002, 345, фиг. 47, 1); 4 – Дебелт (по Tzochev 2011, 83, fig. 8, 4)

Fig. 1. Fragments from Ionian bird bowls and rosette bowls from Inner Thrace. 1 – Drama-Kajrjaka; 2 – Debel't (after Tzochev 2011, 83, fig. 8, 3); 3 – Koprivlen (after Божкова 2002, 345, фиг. 47, 1); 4 – Debel't (after Tzochev 2011, 83, fig. 8, 4)

на съда с фирнис, особеностите в рисунъка на птицата (присвитите крака и разположението на долната част на тялото в права линия), както и наличието само на една вертикална разделителна линия между основните орнаменти, позволяват отнасянето

Фрагмент от „чаша с птици“ от Драма-Кайряка

Обр. 2. Фрагменти от йонийски „чаши с птици“ и „чаши с розети“ от вътрешността на Тракия. 1 – Драма-Кайряка; 2 – Завой (по Бакърджиев 2010, 151); 3 – Завой (по Бакърджиев 2010, 151); 4 – Дебелт (по Балабанов 2010, табл. I.5.)

Fig. 2. Fragments from Ionian bird bowls and rosette bowls from Inner Thrace. 1 – Drama-Kajrjaka; 2 – Zavoy (after Бакърджиев 2010, 151); 3 – Zavoy (after Бакърджиев 2010, 151); 4 – Дебелт (after Балабанов 2010, табл. I.5.)

му към тип IIIb по М. Кершнер, датиран ок. 640 – ок. 610 г. пр. Хр. (Kerschner 1995, 19, Abb. 51; 1997, 135, Cat.-Nr.51)³. По типологическата схема на Дж. Колдстрийм съдът спада към група II, която се датира ок. 675-640 г. пр. Хр. (Coldstream 1968, 299-300; cf. Boardman 1967, 132-134; Cook, Dupont 1998, 26).

От Драма-Кайряка са публикувани още няколко фрагмента от керамични съдове с източноегейски произход, част от които могат да се определят като синхронни на коментирания (Караджинев 2010, 158-160). Един от тях също е произведен в споменатите *bird bowls workshops*, които функционират от втората половина на VIII до първата половина на VI в. пр. Хр. (Караджинев 2010, 159 лит.)⁴.

Като стандартизирана занаятчийска продукция, „чашите с птици“ са сред най-често експортираните ориентализиращи източнотръцки съдове не само в Егейския, но и в басейна на Средиземно и Черно море (Akurgal, Kerschner et al. 2002, 70). Находки от ранните серии *bird bowls* (тип I-III по М. Кершнер (втората четвърт – края на VII в. пр. Хр.) са познати от няколко обекта в Понтийската зона, концентрирани в района

3 Сrv. сходен съд от архаичния некропол в Асос, датиран в 640-625 г. пр. Хр., както и пример, открит в контекст от 635-625 г. пр. Хр. (Utili 1999, 8-9; 286, Abb. 1, 4; 287, Abb. 2, 7).

4 Металните находки от РЖЕ с предполагаем импортен характер се състоят от фрагменти от оловен съд (котел?) без паралели в Тракия и бронзова игла с аналогии в ямния комплекс при с. Капитан Андреево и светилището на Атина Итония в Тесалия (Лихардус, Фол et al. 2001a, 141-141; 157, фиг. 54; 158; Echt 2002, 188-189; Попов 2006, 152-153).

на Северното Причерноморие и хинтерланда на северноанатолийското крайбрежие (Kerschner 2006, 238, Abb. 151; 239; Dömnöz 2010, 522; 546, fig. 38)⁵. В северноегейското културно пространство синхронни и по-късни примери са известни от Троя, Тасос, Абдера и Енос, откъдето най-вероятно е внесен разглежданият съд⁶ (Kerschner 1995, 19, № 11; Başaran 2001, 374; 378, res. 5; Heath, Tekkök 2006-2009, №9; Σκαρλατίδου 2010, 56, еικ. 21; 88, еικ. 89; 98, еик. 109; 118, еик. 153; 229, еик. 364α-ε; 230, еик. 365-366; 255-257)⁷.

Проучванията от последните години показват, че съдът от Драма-Кайряка не е изолирана находка в долината на Средна Тунджа. На ок. 30 км на север при разкопки на селище от ранната и началото на късната желязна епоха при с. Завой, Ямболско, е открита втора „чаша с птици“ (Бакърджиев 2010). Върху запазената част от устието и стената личи характерното орнитоморфно изображение, нарисувано с тъмнокафява боя, на места с по-светли оттенъци, над което е разположена вертикална линия със същия цвят (обр. 2, 2). Сравнително по-небрежният рисунък и краката, които се раздвояват непосредствено под тялото, позволяват съдът да се отнесе към тип V или VI по М. Кершнер, датирани ок. 630-590 г. пр. Хр. (Kerschner 1995, 21-22; cf. Kerschner 2006, 242-243 lit.). В обекта е намерен и фрагмент от „чаша с розети“ (*rosette bowls*, *Rosettenschalen*) (обр. 2.3). „Чашите с розети“, които също са продукт на северноийонийски ателиета, се изработват от последната четвърт на VII до втората половина на VI в. пр. Хр. (Cook, Dupont 1998, 26-27; Akurgal, Kerschner et al. 2002, 71-72). Съдовете се изнасят главно в Егейския басейн⁸, Източното Средиземноморие и Евксинския Понт⁹ (Akurgal, Kerschner et al. 2002, 72 lit.). Наличието на хоризонтални рисувани пояси под розетата сочи дата на производство във втората четвърт на VI в. пр. Хр. (Uthli 1999, 10; 287, Abb. 2, №15). От района около с. Завой произхожда и фрагмент от късноархаична „прототасоска“ амфора (Tzochew 2009, 68, n. 17).

На този етап от проучванията единичните находки от трапезни съдове и амфор-

5 Публикуваните фрагменти от Аполония спадат към късните представители на керамичната група (тип IV-VI по М. Кершнер), датиращи от последната трета на VII – началото на VI в. пр. Хр. (Kerschner 2006, 242, n. 121 lit.; срв. информацията за новооткрити съдове, които показват популярността им в апойкията, в Панайотова, Даскалов et al. 2010, 296; Панайотова, Стоянова et al. 2011, 260, обр. 2). Към същото време би следвало да се отнесе „чашата с птици“ (обр. 1.2; обр. 2.4) от ямния комплекс от архаичната епоха в м. Костадин чешма при с. Дебелт, Бургаска област (Балабанов 2010, 136; cf. Kerschner 1995, 22; Coldstream 1968, 300-301).

6 По отношение по въпроса за причините за възприемането на дискутираната група съдове в местна среда трябва да се отбележи наблюдението за доминиращата роля на водоплаващите птици във фигуралната украса на керамичните комплекси в Югоизточна Тракия (Ников 2000, 27). Счита се, че тези изображения се появяват под влияние на егейски рисувани стилове от късногеометричната епоха (Ников 2003, 47-49). Така освен заради популярността им в Средиземноморието, интересът към „чашите с птици“ би могъл да е продиктуван и от афинитета към орнитоморфните образи в местното изкуство.

7 За откриването на „чаши с птици“ в апойкиите на запад от о. Тасос cf. Robinson 1950, pl. 12, no. 1-1A; Kahil 1960, 17-18; pl. I, 1-8; Raspalas 2001, 322 lit.; fig. 51, 5.10; Bonias, Perreault 2008, 19; Tiverios 2008, 29, fig. 11; 58, fig. 22; 67. От този район най-вероятно попадат примерите в селищния обект при с. Коприлен, Гоце Делчевско (обр. 1.3), намерени в пласт от VII в. пр. Хр. (Божкова 2002, 84; Божкова, Делев 2011, 22). Към сведенията за находки от вътрешността на Тракия се включва съобщението за bird bowl във височинния обект на вр. Драгойна, Първомайско (Bozhinova 2007). В личен разговор с проучвателя информацията е опровергана, поради малките размери на фрагментите.

8 За Североизточна Егея cf. Σκαρλατίδου 2010, 235, еик. 385 (Абдера); Aslan 2002, 93; 111, № 111; 116, № 158, 160 (Троя).

9 Срв. фрагмент от „чаша с розети“ (обр. 1.4) от споменатия ямен комплекс при с. Дебелт, открит най-вероятно в контекст от първата половина на VI в. пр. Хр. (Tzochew 2011, 84). За сходния материал от Аполония cf. Kerschner 2006, 243, n. 131 lit.; Панайотова, Даскалов et al. 2010, 296.

Обр. 3. Карта на обектите, споменати в текста
(Картни подложки: <http://www.aegeobalkanprehistory.net>)
Fig. 3. Map of the sites mentioned in the text
(Map samples: <http://www.aegeobalkanprehistory.net>)

на тара с източноегейски произход от последната трета на VII в. – началото на V в. пр. Хр. свидетелстват за спорадичен внос по поречието на Средна Тунджа. Ситуацията е сходна с тази в съседните вътрешни области на Югоизточна Тракия¹⁰. Примери-

¹⁰ За източната част на Горнотракийската низина вж. Караджинов 2010, 161-164; вж. и Tonkova, Savatinov 2001, 101, fig. 15h; Тонкова 2003, 60; Ников 2005, 94; Лозанов 2010, 75-77; Господинов, Игнатов et al. 2010, 174; Кънчева-Русева, Колева 2011, 149; за Странджа: Агре 2008, 158-159; за Сакар: Агре, Дичев 2011, 201; за района на Карнобатската котловина: Георгиева, Момчилов 2003, 65; 76, фиг. 3, 1-2; Цочев 2009, 124 сл.; Ников 2009, 118-122; Георгиева, Ников 2010; за Бургаския залив и прилежащия му хинтерланд: Вене-

те представят съдове с различна форма и предназначение: трапезни (монохромни и рисувани) за пиене, наливане и съхраняване на течности, транспортни амфори и унгентарии¹¹. Натрупаната през последните години информация допринася за изясняването на моделите, по които се осъществяват контактите, засвидетелствани чрез разглежданите импорти. Концентрацията на вносна керамика в хинтерланда на Бургаския залив дава основание на изследователите да приемат установяването на търговски обмен с Аполония от първата половина на VI в. пр. Хр. (Балабанов 2005, 30; Георгиева, Ников 2010, 153; Tzochев 2011, 85)¹². Допустимо е да се приеме, че находките маркират началните етапи в търсенето на стоки с егейски произход сред местното население, което в перспектива има дълготрайни последици за културното развитие на района¹³. В случая съсредоточаването на вносни материали в Драма-Кайряка може да се обясни както със значимостта на култовия обект, така и със ситуирането на железорудни находища около с. Драма, в едно от които се регистрират следи от древна експлоатация (Георгиев 1987, 52; Канурков 1988, 82)¹⁴. Известно е, че липсата на минерални богатства и в частност на желязна руда в Йония налага внасянето ѝ чрез посредничеството на апойкиите най-вероятно от черноморския регион (Greaves 2010, 76; 139 lit.). Ако наблюдаваната ситуация не е резултат от неравномерното проучване на района, преобладаващото количество архаични артефакти във вътрешността, в сравнение с крайбрежната егейска зона, би могло да е резултат от наличието на стратегически суровини.

Цитирана литература:

- Агре, Д. 2008. Археологически разкопки на долмен в м. Цървандакови Къшли край с. Белеврен, община Средец. *АОР през 2007 г.*, 156-159
- Агре, Д., Дичев, Д. 2006. Класификация на фибулите от долмените в Странджа. *Поселищен живот в Тракия, IV*, 9-30
- Агре, Д., Дичев, Д. 2011. Долмен в м. Мангър тепе в землището на с. Хлябово, община Тополовград през 2010 г. *АОР през 2010 г.*, 199-201

дилов, Фол 1976, 141; Дражева 2005, 105; Лещаков, Класнаков 2011, 584; Tzochев 2011; за долното течение на Марица (басейнът на р. Ергене): Özdoğan, Parzinger et al. 1997, 5; cf. Özdoğan 1985, 532. Находките, включително разглежданите чаши, се откриват основно в селищен и обреден, и по-рядко в погребален контекст (срв. Караджинов 2010, 165-166).

11 Информация за други класове находки вж. в Аладжов 1997, 230, обр. 114; 231; Стойчев 2008; Агре, Дичев 2006, 10-11, обр. 2; 15-16, обр. 13; 21-22, обр. 23; 24, обр. 27; 26-28; Ников 2009, 119, обр. 9.4; 120; Тонкова 2010, 206; Табл. XI.1a; Стоянов 2010; cf. Ivanova, Kuleff 2009, 28-31; 35.

12 Cf. Archibald 2011, която предлага интерпретативна рамка на комерсиалните взаимоотношения между Южна Тракия и Егея през първата половина на I хил. пр. Хр.

13 Актуалната ситуация, която разкрива протичането на по-активни взаимодействия в ранните фази на колонизацията, дава основание отново да се предложи обособяването на финален етап в развитието на ранножелязната епоха в Югоизточна Тракия (Гоцев 2008, 110-112; Bozhinova 2012, 58-59; 71, fig. 6).

14 Данни за производство на метални предмети са известни от ранножелязното селище върху с.м. Драма-Мерджомека, в което са открити калъпи (Лихардус, Фол et al. 2001a, 18; срв. Лихардус, Фол et al. 2001b, 10: „форма за лее на длето с втулка“).

- Аладжов, Д. 1997. *Селища, паметници, находки от Хасковския край*. Хасково: Атар-95
- Бакърджиев, Ст. 2010. Спасителни археологически проучвания на обект №12 (селище от ранножелязната епоха), ЛОТ 4, км 286+110 – 286+260 по трасето на АМ Тракия, землище на село Завой, община Тунджа, област Ямбол. *АОР през 2009 г.*, 149-152
- Балабанов, П. 2005. Вносът на амфори в Тракия преди елинистическата епоха. In K. Rabadjiev, K. (ed.). *Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov* (Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis, Suppl. IV). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 28-40
- Балабанов, П. 2010. За стоковото производство на керамични съдове в древна Тракия. В: Георгиева, Р., Стоянов, Т., Момчилов, Д. (ред.). *Югоизточна България през II-I хилядолетие пр. Хр.* Варна: Зограф, 134-141
- Божкова, А. 2002. Стратиграфски наблюдения върху пластовете на селището от I хил. пр. Хр. В: Божкова, А., Делев, П. (ред.). *Копривлен, т. 1. Спасителни археологически проучвания по пътя Гоце Делчев – Драма. 1998-1999*. София: NOUS Publishers, 83-90
- Божкова, А., Делев, П. 2011. Отново за керамиката с рисувана геометрична украса от Югозападна България. *Археология*, 2, 16-24
- Георгиев, Г. 1987. *Полезните изкопаеми от времето на траките*. София: Академично издателство „Марин Дринов“
- Георгиева, Р., Момчилов, Д. 2003. Надгробна могила край с. Прилеп – място за погребение или жертвоприношение? В: Димитрова, Д. (ред.). *Пътят. Сборник научни статии, посветени на живота и творчеството на д-р Георги Китов*. София: Гео Прес, 63-67
- Георгиева, Р., Ников, Кр. 2010. Ранни трако-елински контакти (по археологически данни от Карнобатско). В: Георгиева, Р., Стоянов, Т., Момчилов, Д. (ред.). *Югоизточна България през II-I хилядолетие пр. Хр.* Варна: Зограф, 142-157
- Господинов, К., Игнатов, В., Борисова, С., Николов, М., Тодоров, В. 2010. Спасителни археологически разкопки на обект 22, ЛОТ 2, АМ „Тракия“, с. Дядово, Новозагорско. *ОР*, 173-174
- Гоцев, Ал. 2008. Проучвания на ранножелязната епоха в Югоизточна България – няколко десетки години по-късно. В: Гергова, Д. (ред.). *Phosphorion. Studia in honorem Mariae Čičikova*. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 109-113
- Дражева, Ц. 2005. Археологически проучвания на обект № 22, ЛОТ 5, АМ „Тракия“, в землището на с. Кръстина, община Камено през 2004 г. *АОР през 2004*, 104-106
- Канурков, Г. 1988. *Железрудните находища в България*. София: Академично издателство „Марин Дринов“
- Караджинов, И. 2010. Ранна гръцка рисувана керамика от средното течение на Марица и Тунджа. В: Георгиева, Р., Стоянов, Т., Момчилов, Д. (ред.). *Югоизточна България през II-I хилядолетие пр. Хр.* Варна: Зограф, 158-180
- Кънчева-Русева, Т., Колева, Д. 2011. Археологически проучвания на обект 18, АМ Тракия, ЛОТ 2, км 236+850-237+060, м. Юрта, с. Загорци, община Нова Загора. *АОР през 2010 г.*, 147-150
- Лазаров, М. 1990. *Антична рисувана керамика в България*. София: Български художник
- Лещаков, П., Класнаков, М. 2011. Теренни археологически издирвания в Медни рид. *АОР през 2010 г.*, 581-585

- Лихардус, Я., Фол, Ал., Гетов, Л., Бертемес, Ф., Ехт, Р., Катинчаров, Р., Илиев, И. 2001а. *Изследвания в микрорегиона на с. Драма 1983-1999*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
- Лихардус, Я., Фол, Ал., Гетов, Л., Бертемес, Ф., Ехт, Р., Катинчаров, Р., Илиев, И. 2001б. *Българо-германски проучвания в микрорегиона на с. Драма, община Тунджа, Югоизточна България*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
- Лозанов, И. 2010. За вноса на гръцки амфори по долината на р. Марица (VI-III в. пр. Хр.): Наблюдения върху комплексите от ямното светилище край с. Малко Тръново, Чирпанско. In Rabadjiev, K. (ed.). *Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Stephcae Angelova* (Studia archaeologica universitatis Serdicensis, Suppl. V). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 73-98
- Ников, Кр. 2000. Културни контакти на Южна Тракия с егейския свят през ранната желязна епоха по данни на керамиката. Автореферат на дисертация за получаване на образователна и научна степен доктор. София: Самиздат
- Ников, Кр. 2003. **Изображения на птици върху керамиката от ранната желязна епоха в Югоизточна България. Сборник изследвания в чест на проф. А. Милчев (Studia Archaeologica, Suppl. II)**. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 45-53
- Ников, Кр. 2005. Спасителни археологически проучвания на некропол от късната бронзова епоха и поле с обредни ями от ранната желязна епоха в м. Селището край с. Полски градец, община Раднево, през 2004 г. *АОР през 2004 г.*, 92-94
- Ников, Кр. 2009. Трапезна керамика, работена на колело. *Спасителни археологически проучвания по трасето на АМ „Тракия“, ЛОТ 5, обходен път на град Карнобат, км 6⁺⁴⁰⁰ – 6⁺⁸⁰⁰*. Варна: „Зограф“, 108-123
- Панайотова, Кр., Даскалов, М., Пенчева, Р., Трендафилова, К. 2010. Спасителни археологически проучвания на о. Св. Кирик. *АОР през 2009 г.*, 295-298
- Панайотова, Кр., Стоянова, Д., Дамянов, М., Богданова, Т. 2011. Храмов комплекс на остров Св. Кирик. *АОР през 2010*, 259-261
- Попов, Хр. 2006. Спасителни разкопки на ямно поле от Желязната епоха при с. Капитан Андреево (обект №27, км 312+300 – 312+700 по трасето на жп линията Пловдив – Капитан Андреево). *АОР през 2005 г.*, 151-153
- Стойчев, Р. 2008. За датировката на фиалите от с. Даскал Атанасово, Старозагорско. In Евгения Генчева (ред.). *Studia in honorem Aleksandrae Dimitrova-Milcheva. Югоизточна Европа през Античността (VI в. пр. Хр. – началото на VII в. сл. Хр.)*. София: Национален археологически институт и музей, 124-131
- Стоянов, Т. 2010. Огледалото от Чукарка в контекста на археологическите проучвания през последните години в Югоизточна България. В: Георгиева, Р., Стоянов, Т., Момчилов, Д. (ред.). *Югоизточна България през II-I хилядолетие пр. Хр.* Варна: Зограф, 181-187
- Тонкова, М. 2003. Ямно светилище от късножелязната епоха в центъра на с. Гледачево (обект „Двора“), община Раднево. Проучвания през 2002 г. *АОР през 2002 г.*, 60-61
- Тонкова, М. 2010. Резултати от проучванията на източния сектор на тракийско ямно светилище от V – началото на III в. пр. Хр. в м. Кузлука, с. Малко Тръново, общ. Чирпан (обект 11, ЛОТ 1 по ОВОС на автомагистрала „Тракия“). В: Георгиева, Р., Стоянов, Т., Момчилов, Д. (ред.). *Югоизточна България през II-I хилядолетие пр. Хр.* Варна: Зограф, 198-212

- Цочев, Ч. 2009. Транспортни амфори. В: Момчилов, Д., Георгиева, Р. (ред.). *Спасителни археологически проучвания по трасето на АМ „Тракия“, ЛОТ 5, обходен път на град Карнобат, км 6⁺⁴⁰⁰ – 6⁺⁸⁰⁰*. Варна: Зограф, 124-148
- Akurgal, M., Kerschner, M., Mommsen, H., Niemeier, W.-D. 2002. *Töpferzentren der Östägäis. Archäometrische und archäologische Untersuchungen zur mykenischen, geometrischen und archaischen Keramik aus Fundorten in Westkleinasien*. (Ergänzungsheft der Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien, Heft 3). Wien: Österreichisches Archäologisches Institut
- Archibald, Z. 2011. Pistiros: A Paradigm of Historical Relations? *Seminarium Thracicum*, 7, 123-140
- Aslan, C. 2002. Ilios before Alexander: Protogeometric, Geometric and Archaic Pottery from D9. *StTroica*, 12, 81-129
- Başaran, S. 2001. Enez (Ainos) Kazısı 2000 Yılı Çalışmaları. *KST*, 2, 373-380
- Boardman, J. 1967. *Excavations in Chios 1952-1955. Greek Emporio*. London: British School of Archaeology at Athens; Thames and Hudson
- Bonias, Z., Perreault, J. 2008. Argilos. Une colonie grecque en territoire thrace. In Евгения Генчева (ред.). *Studia in honorem Aleksandrae Dimitrova-Milcheva. Югоизточна Европа през Античността (VI в. пр. Хр. – VII в. сл. Хр.)*. София: Национален археологически институт и музей, 17-35
- Bozhinova, E. 2007. The Bronze and Iron Age Site of Dragoyna. In Horejs, B., Pavúk, P. (eds.). *Aegean and Balkan Prehistory*, [Online], Available: http://www.aegeobalkanprehistory.net/article.php?id_art=1 [8 Sep. 2012]
- Bozhinova, E. 2012. Thrace between East and West: The Early Iron Age Cultures in Thrace. In Çilingiroğlu, A., Sagona, A. (eds.). *Anatolian Iron Ages 7. The Proceedings of the Seventh Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Edirne, 19-24 April 2010* (Ancient Near Eastern Studies, Suppl. 39). Leuven: Peeters Publisher, 51-71
- Coldstream, J. 1968. *Greek Geometric Pottery. A Survey of Ten Local Styles and Their Chronology*. London: Methuen
- Cook, R.M., Dupont, P. 1998. *East Greek Pottery*. New York: Routledge
- Dömnöz, Ş. 2010. Sacral Monuments of the North-Central Anatolia. In Petropoulos, E., Maslennikov, A.I. (eds.). *Ancient Sacral Monuments in the Black Sea*. Thessaloniki: Kyriakidis Brothers' Publishing House, 515-562
- Echt, R. 2002. Die eisenzeitliche Kultanlage von Drama-Kajrjaka – ein thrakisches Heiligtum im Wandel der Zeit. In Fol, A.I. (ed.). *Thrace and Aegean. Proceeding of the Eighth International Congress of Thracology. Sofia – Yambol, 25-29 September 2000*. Sofia: International Foundation Europa Antiqua – Sofia; Institute of Thracology – Bulgarian Academy of Sciences, I, 187- 207
- Greaves, A. 2010. *The Land of Ionia. Society and Economy in the Archaic Period*. Oxford: Wiley-Blackwell
- Heath, S., Tekkök, B. (eds.). 2006-2009. *Greek, Roman and Byzantine Pottery at Ilios (Troia)*, [Online], Available: <http://classics.uc.edu/troy/grbpottery/> [8 Sep. 2012]
- Ivanova, S., Kuleff, I. 2009. Archaeological Amber from the Late Bronze and Iron Ages from the Territory of Present Bulgaria. *Archaeologia Bulgarica*, 3, 23-46
- Kahil, L. 1960. La céramique grecque (fouilles 1911-1956). *Études thasiennes*, 7, 1-150

- Kerschner, M. 1995. *Die ostgriechischen Vogelschalen und Verwandtes. Studien zu Chronologie und Verbreitung der ostgriechischen Keramik*. Bochum (Unpublished PhD thesis, Ruhr-Universität Bochum)
- Kerschner, M. 1997. Ein stratifizierter Opferkomplex des 7. Jh.s v.Chr. aus dem Artemision von Ephesos. *ÖJh*, 66, 85-226
- Kerschner, M. 2006. Zum Beginn und zu den Phasen der griechischen Kolonisation am Schwarzen Meer. Die Evidenz der ostgriechischen Keramik. *EurAnt*, 12, 227-250
- Özdoğan, M. 1985. A Surface Survey for Prehistoric and Early Historic Sites in Northwestern Turkey. *Research Reports – National Geographic Society*, 20, 517-541
- Özdoğan, M., Parzinger, H., Karul, N. 1997. Kırklareli Kazıları. Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit Höyükleri. *Arkeoloji ve Sanat*, 77, 2-11
- Paspalas, S. 2001. The Late Geometric and Archaic Pottery. In Cambitoglou, Al., Papadopoulos, J., Jones, O. (eds.). *Torone I. The excavations of 1975, 1976, and 1978*. Athens: Ev Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, 309-329
- Robinson, D. 1950. *Excavations at Olynthus. Part XIII: Vases found in 1934 and 1938*. Baltimore: The John Hopkins Press
- Tiverios, M. 2008. Greek Colonisation of the Northern Aegean. In Tsetskhladze, G. (ed.). *Greek Colonisation. An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas*, Vol. 2. Leiden: Brill, 1-154
- Tonkova, M., Savatinov, S. 2001. Thracian Culture of the Late Iron Age. *Maritsa-Iztok. Archaeological Research*, 5, 95-125
- Tzochev, Ch. 2009. Notes on the Thasian Amphora Stamps Chronology. *Archaeologia Bulgarica*, 1, 55-72
- Tzochev, Ch. 2011. Archaic Amphora Import from Thracian Sites around the Bay of Bourgas. In Tzochev, Ch., Stoyanov, T., Bozkova, A. (eds.). 2011. *PATABS II. Production and Trade of Amphorae in the Black Sea. Acts of the International Round-Table held in Kiten, Nessebar and Sredetz, September 26-30, 2007*. Sofia: National Archaeological Institute with Museum; St. Kliment Ohridski University of Sofia, 73-86
- Uthli, F. 1999. Die archaische Nekropole von Assos. *Asia Minor Studien*, 31
- Σκαρλατίδου, Ε. 2010. *Το αρχαϊκό νεκροταφείο των Αβδήρων*. Θεσσαλονίκη: Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών

Fragment of a bird bowl from Drama-Kajrjaka

Ivaylo Karadzhinov

Summary

The subject of study is a fragment from an East Greek *bird bowl*, found at the Drama-Kajrjaka site, near the village of Drama, Yambol district (fig. 1.1; fig. 2.1). The glaze coating over the interior of the vessel, certain features in the line of the bird and the presence of only one vertical dividing line between the basic ornaments, allow us to assign it to type IIIb after M. Kerschner, dated ca. 640–ca. 610 BC.

Finds of the early series of *bird bowls* (type I–III after M. Kerschner (second quarter – end of 7th century BC) are known from several sites in the Pontic Area, concentrated along the Northern Black Sea coast and the Northern Anatolian hinterland. In the North Aegean, synchronous and later examples are known from Abdera, Ainos, Thasos and Troy where the studied vessel was probably imported from.

Recent research shows that the vessel from Drama-Kajrjaka is not an isolated find in the Middle Tundja valley. At a distance of about 30 km to the north, during the excavations of a settlement from the Early Iron Age/the beginning of the Late Iron Age (village of Zavoy), a fragment of a second *bird bowl* was found (fig. 2.2). The vessel belongs to type V or VI after M. Kerschner, dated ca. 630–590 BC.

At this stage of research the single finds of tableware and amphorae of East Aegean origin dating to the last third of 7th – the beginning of 5th century BC show sporadic import along the river valley of Middle Tundja. The situation is similar to that in the neighbouring parts of southeastern Thrace. The information accumulated in recent years clarifies the character of the contacts that are suggested by the studied imports. In this case the concentration of Aegean materials in Drama-Kajrjaka can be explained both by the significance of the cult site and the availability of iron-ore around the village of Drama, where traces of ancient exploitation were registered.